त्वात् नद्यां स्त्री । निरुक्ते च अजिरेति नक्षत्रनामिपठितम् ऋषिभेदे पु० तदपत्यम् युवा० ढक् । आजिरेयः तदपत्ये पु० स्त्री । उत्करा० छ । अजिरीयः तत्सम्बन्धिनि त्रि० ।

अजिरादि ब० पाणिनिना संज्ञायां मतुपि दीर्घविधौ पर्युदस्ते शब्दसमूहे सच गणः अजिर, खदिर, पुलिन, हंस, कारण्डव, चक्रवाक इति । अजिरवती । तद्भिन्ने तु अमरावतीति ।

अजिह्म त्रि० हा-मन् द्वित्वालोपौ ततः न० त० । सरले "अजिह्ममशठं शुद्धं जीवेद्ब्राह्मणजीविकामिति" पुरा० ।

अजिह्मग पु० अजिह्मं सरलं गच्छति गम-ड । बाणे । "वेगवद्भिरजिह्मगैरिति" । सरलगामिनि त्रि० । "अजेहिमजिह्मग" इति ।

अजिह्व पु० जि-वन् ह्रस्व च जिह्वा रसना सा नास्ति यस्य ब० । भेके । तेषां जिह्वाशून्यत्वमुक्तं भारते आनु० । "उवाच देवान् मण्डूको रसातलतलोत्थितः । रसातलतले देवा! वसत्यग्निरिति प्रभो!। सन्तापादिह सम्प्राप्तः पावक प्रभवादहम् । स संतप्तो जले देवा! भगवान् हव्यवाहनः । अपः संहृत्य तेजोभिस्तेन सन्तापिता वयम् । तस्य दर्शनमिष्टं वो यदि देवा! विभावसोः । तत्तेनमधिगच्छध्वं कार्यं वो यदि वह्निना। गमयतां साधयिष्यामो वयं ह्यग्निभयात् सुराः!। एतावदुक्त्वा मण्डूकस्त्वरितो जलमाविशत् । ऊताग्नस्तु बुबुधे मण्डूकस्य च मैथुनम् । शशाप स तमासाद्य न रसान् वेत्स्यसीति वै । तं वै संयुज्य शापेन मण्डूकं त्वरितो ययौ । अन्यत्र वासाय विभुर्न चात्मानमदर्शयत् । देवास्तमुपहृत्यक्रुर्मण्डूकानां भृगूत्तम ! । यत्तच्छृणु महाबाहो ! गदतो मम सर्वशः । अग्निशापादजिह्वापि रसज्ञानवहिष्कृताः । सरस्वतीं बहुविधां ययुश्चोच्चारयिष्यथ । विषवासगतांश्चैव निराहारानचेतसः । गतासूनपि संशुष्कान् भूमिः सञ्चारयिष्यति । तमोघनायामपि वै निशायां विचरिष्यथ इति" । जिह्वाशून्ये त्रि० ।

अजीकव अज्या शरक्षेपणेन कं ब्रह्माणं वाति प्रीणाति वा-क । शिवधनुषि । [आजीगर्त्तसदपत्ये पुंस्त्री ।

अजीगर्त्त अज्यै गमनाय गर्त्तमस्य । सर्पे । वाह्वा० इञ् ।

अजीर्ण न० जॄ-भावे क्त न० त० । जठरानलमान्द्येन भुक्तान्नादेरपाके, न० ७ब० । रोगभेदे । "भवेदजीर्णं प्रति यस्य यद्वा स्निग्धस्य जन्तोर्भजिनोऽन्नकाले । मूर्च्छा सशूलोगमयामगन्धः संमाद्य भुञ्जीत हितं हि पथ्यमिति" चक्र० । "अजीर्णे भेषजं वारि जीर्णे वारि बलप्रदमिति" वैद्यकम् । कर्त्तरि क्त जीर्णोऽन्नः । तद्भिन्ने त्रि० ।

अजीव त्रि० नास्ति जीवो जीवनं वा यस्य । जीवरहिते घटादौ, मृते, जन्तुमात्रे च ।

अजीवनि स्त्री न+जीव-अनि । आक्रुश्यमाने जीवनाभावे निन्दितजीवने च "अजीवनिस्तव भूयात्" इति सुश्रु० । "तस्य भूयादजीवनिरिति" ।

अजुर त्रि० अज-कुरच् अभावः । वेगशीले बलवति "अवक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरमिति" वेदः ।

अजेय त्रि० जेतुमशक्ये जि-यत् न०त० । जयायोग्ये । अजेयाख्ये घृते न० । "पिबेद्घृतमजेयाख्यमिति" वैद्यकम् ।

अजैकपाद (द्) पु० अजस्य छागस्य एकः पाद इव पादो यस्य उपमा० ब० न पादस्यान्याकारलोपः । रुद्रविशेषे, तद्देवताके पूर्व्वभाद्रपदनक्षत्रे च । माकच्छब्देन समासे अजैकपादपि तत्रार्थे । "वीरभद्रश्च १ धन्वन्तरिश्च २ गिरीशश्च ३ महायशाः । "अजैकपाद (४) हिर्बुध्नः ५ पिनाकी ७ चापराजितः ७ । भुवनाधीश्वरश्चैव ८ कपाली च ९ विशाम्पते ! स्थाणु १० र्भगश्च ११ भगवान् रुद्राश्चैकादश स्मृता" इत्युक्तेषु एकादशसु रुद्रेषु मध्ये चतुर्थे रुद्रे । अन्यत्र तु अजैकपादहिर्बुध्न्य २ विरूपाक्षश्च ३ रैवतः ४ । हरश्च ५ बहुरूपश्च ७ ! त्र्यम्बकश्च ८ सुरेश्वरः ९ । रुद्रा एकादश प्रोक्ता जयन्त १० श्चापराजितः ११ इत्येवं तद्भेदाः । एतेषामेव ध्यानानि वक्ष्यन्ते । तेन अज इति नामान्तरं एकपादिति च नामान्तरमिति द्रष्टव्यम् । "तेन अजनामा महारुद्रम्" इत्यादि अजस्य ध्यानम् । "एकपादाभिधो विप्रेत्यादि" एकपादस्य ध्यानमिति वक्ष्यते

अज्जूका स्त्री अर्जयति या सा अर्ज्ज-अक, पृ० रकारस्य जत्वम् । वेश्यायाम् । नाथ एवास्य प्रयोगः नान्यत्र ।

अज्झटा स्त्री अजति दोषं क्षिपति अज्-क्विप् झटति संहन्यते झट-अच् ततः कर्म्म० पृ० कुत्वजीभावाभावः । (भ'ट आमला) इति प्रसिद्धे वृक्षे ।

अज्झल न० अञ्चति क्विप् अञ् झलति विशिखति झल-अच् कर्म्म० पृ० न कुत्वम् । चर्म्मादिमये प्रतियोधायुधमतिरोधके (ढाल) इति ख्याते फलके ।

अज्ञ त्रि० न जानाति ज्ञा-क न० त० । ज्ञानशून्ये चैतन्यशून्ये, विशेषज्ञानशून्ये, मूर्खे, वेदान्तिमतसिद्धाज्ञानरूपपदार्थवति च । तर्हि अहमज्ञ इत्यनुभवस्य अज्ञानविषयत्वं क्षीक्रियते अज्ञानस्य न ज्ञानाभावः किन्तु पदार्थान्तरं